

АФРО-АМЕРИКАНСКИЙ ДИАЛЕКТ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА И ЕГО ОСОБЕННОСТИ

Əliyeva Nəсібə İslam qızı, Nuriyeva Aysel Yusif qızı

Резюме

Афро-американский диалект английского языка - это социальный диалект английского языка. В этой статье были изучены различия между афро-американским разговорным английским и британским английским языком, а также современное развитие афро-американского разговорного английского языка и его использование в учебном процессе.

Афро-американский диалект английского языка - это коммуникативная и социальная система, изначально созданная на пересечении трех измерений - социального класса, этнического и территориального. Черный английский как социальный диалект существует с XVII века, но этот термин восходит к 1969 году. В настоящее время 80% чернокожих американцев говорят на афроамериканском диалекте английского языка.

Афро-американский диалект английского языка широко используется в современной литературе, музыке, средствах массовой информации, повседневном общении и т. д.

Афро-американский диалект английского языка, также называемый черным английским, или афроамериканским английским, черным диалектом, черным английским диалектом - это афро-американское разнообразие.

Афро-американский диалект английского языка использовался во многих частях мира: в США, Великобритании, Африке, Вест-Индии, Вануату, Папуа-Новой Гвинее, в северной части Австралии, во Вьетнаме и т. д.

Rəyçi: dos. Məhərrəmovə Suqurə İbrahim qızı

Praktik xarici dillər kafedrasının 06 iyun 2022 tarixli iclasın 12 sayılı protokolu

Daxil olduğu tarix 14 iyun 2022-ci il

UOT:94.

TÜRKİYƏDƏ MİLLİ AZADLIQ MÜBARİZƏSİ LOZANNA KONQRESİ

Mustafayeva Zeynəb Arif qızı

BDU-nun Qazax filialı

leyla.eyyubova@inbox.ru

Xülasə: Birinci dünya müharibəsindən sonra Türkiyə ərazisi qalib dövlətlər tərəfindən bölüşdürüldü.

Mustafa Kamal paşa belə ağır vəziyyətdə ölkənin müdafiəsini öz üzərinə götürdü və 1919-1923-cü illəri əhatə edən türk xalqının azadlıq mübarizəsinə başçılıq etdi.

1923-cü ilin iyulunda Lozanna konfransında Antanta ilə Türkiyə arasında bağlanan müqaviləyə əsasən Türkiyə beynəlxalq aləmdə tanındı.

Açar sözlər: konqrens, desant, milli azadlıq mübarizəsi, suverenlik, saziş, daşnak, protektorat.

Keywords: congress, landing, struggle for national liberation, sovereignty, agreement, Dashnak, protectorate.

Ключевые слова: съезд, десант, национально-освободительная борьба, суверенитет, договор, дашнаки, протекторат.

Mudros müqaviləsindən sonra türk ordusu tərkisilah olmağa başladı və təslim oldu. 1918-ci il oktyabrın 30-dan 1919-cu il mayın 15-dək Fransa, Ədəni, İngiltərə, Urfa, Maraş, Mərzifon, Samsunu, İtaliya Antaliya, Konya, Yunanıstan İzmirli işğal etdi.

Türk zabıtlərinin bir hissəsi Mustafa Kamal başda olmaqla vətəni işğalçılardan azad etmək üçün mübarizəyə başladılar. 1919-cu il mayın 19-da Mustafa Kamal Samsuna gəldi. (1 səh 74). Bu gün Türkiyə tarixində milli-azadlıq mübarizəsinin ilk günü kimi qeyd edilir. 1919-cu il iyulun 23-dən avqustun 6-na qədər Ərzurumda Anadolunun Şərq vilayətlərinin hüquqlarını qoruyan cəmiyyətin konqresi keçirildi. (2 səh 57).və burada “Hüquqların müdafiəsi” cəmiyyəti yaradıldı. Bu cəmiyyət Ərzurum və Sivas konqreslərində xalqı Mudros barışığı çərçivəsində Türkiyə sərhədlərində azadlıq mübarizəsinə çağırırdı.

Bu konqresdə Anadolunun şərq vilayətini tutmaq istəyən erməni və yunan işğalçıların hərəkətləri pisləndi. 1919-cu il oktyabrın 11-də Sivasda yeni konqres keçirildi. Burada türk ərazilərinin bölünməzliyi, işğalçı Antanta qoşunlarının Türkiyədən çıxarılması millətin suverenliyinin qorunması məsələləri müzakirə edildi. (2 səh 69)

Sivas konqresinin bu qərarı 1920-ci yanvarın 20-də İstanbulda toplanmış sonuncu Osmanlı məclisində təsdiq edildi. Türkiyə tarixinə bu sənəd “milli and” kimi daxil olmuşdur.

1920-ci martın 16-da İstanbul İngilis desantı tərəfindən rəsmi işğal edilmiş elan edildi. (2 dəh 69)

Müxtəlif rayonlarda yerləşən nisbətən yararlı vəziyyətdə olan diviziyalardan yeni ordu yaranmağa başladı. Birləşmiş diviziyalardan Şərq cəbhəsi və Qərb cəbhəsi ordu hissələri yaradıldı. Xarici müşahidəçilərdən İngilis polkovniki Roulson hadisələrin gedişinə nəzarət edirdi. Roulson ermənilərin törətdikləri vəhşilikləri pisləyirdi. 1919-cu ilin iyul-sentyabr aylarında ermənilər Van-Bəyazid istiqamətində hücumla keçmişdirlər. Onlar ingilislərə arxlanaraq müsəlman kəndini yandır, türk əhalisini qırırdılar.

1919-cu ilin sentyabrında Qarabəkir paşa bu vəziyyət haqqında Ərzuruma gəlmiş, general Harborda yazılı şəkildə məlumat verdi. Erməni quldurları ingilis hərbi forması geyərək əhalini ingilislərin adından şantaj edirdilər. Ermənilər kürd tayfaları ilə birlikdə hücumla hazırlaşmaq üçün danışıqlar aparmağa cəhd göstərmişdirlər.

1920-ci ilin sentyabrın 28-də Kazım Qarabəkir başda olmaqla Ankara hökumətinin rəsmi icazəsini aldıqdan sonra ermənilərin üzərinə hücumla keçdi.

Sentyabrın 29-da türk orduları Sarıqamış, sentyabrın 30-da Mərdənik, oktyabrın 1-də Qaqızmanı aldılar. Oktyabrın 30-da Qars ermənilərdən alındı. Erməni əsgər və zabıtləri əsr götürüldü. Dekabrın 2-də daşnak Xatışovun hökuməti Aleksandropol müqaviləsi imzaladı. Ermənistan Yerevan və Sevan gölünün (Göyçə gölü) ətrafı ilə müəyyənləşdirildi. 1921-ci il martın 16-da Moskvada, “Dostluq və Qardaşlıq” haqqında Sovet Türkiyə müqaviləsi imzalandı.(2 səh 33)

Moskva müqaviləsinin şərtinə görə Qars, Ərdahan, Qaqızman, Artvin dairələri Batum dairəsinin cənubu, Sürməli qəzası Türkiyənin tərkibinə daxil oldu. Naxçıvan Azərbaycan SSRİ tərkibində muxtariyyət hesab edilirdi. Azərbaycan Naxçıvanı 3-cü dövlətə verə bilməzdi.

Az sonra 1921-ci il martın 26-da Qarsda Türkiyə ilə Zaqafqaziya Respublikası arasında RSFSR nümayəndəsinin iştirakı ilə danışıqlar başlandı. Qars müqaviləsinin məzmunu Moskva müqaviləsinin məzmununa uyğun idi.

Qərb cəbhəsinin qoşunları Yunanlara qarşı döyüşürdü. 1921-ci ilin yanvarında Yunanıstanla döyüş cəbhəsində vəziyyət daha da kəskinləşdi. Avqustun 23-dən sentyabrın 13-nə qədər davam edən gərgin döyüşlər türklərin qələbəsi ilə nəticələndi (2 səh 71) .

Milli azadlıq müharibəsi 1922-ci il oktyabrın 11-də Antanta dövlətlərinin Türkiyə ilə Mudanyada barışıq sazişini bağlanması ilə nəticələndi. Müharibədəki qələbə Mustafa Kamal və onun tərəfdarlarının mövqeyini daha çox möhkəmləndirdi. 1922-ci il noyabrın 1-də Milli məclis öz iclasında sultanlığın ləğvi haqqında qərar qəbul etdi.

Bundan sonra noyabrın 20-də Lozannada sülh danışıqları başladı. Lozanna konfransının başlanmasını eşidən erməni millətçiləri onların konfransın işinə cəlb edilməsini tələb etdilər. Aqoronyan, Xatıryan, Paşalyan başda olmaqla ermənilər fəaliyyətə başladı. 1920-ci il avqustun 18-də Xatıryan Lozanna konfransının iştirakçılarından rəsmi şəkildə rədd cavabı aldı. Buna baxmayaraq ermənilər müzakirələrdə iştirak etməmək şərtilə konfransa buraxıldılar. Onlar Ermənistanı təmsil edirdilər.

Lozannada ermənilər konfrans iştirakçılarına aşağıdakı məzmununda memorandum payladılar. “Müharibə Türkiyə Ermənistanında 2250000 ermənilərdən 1250000 nəfəri məhv edilib, 700000 erməni Qafqaz, İran, Suriya, Yunanıstan və digər ərazilərə qaçmışdır. Hazırda Türkiyədə kəndlərdə 13000 nəfər, İstanbulda 150000 nəfər erməni əhalisi qalmışdır”. (3 səh 361)

Bu milli məsələni üç həllı var idi.

1. ABŞ prezidenti ermənilərə ərazi verilməsi təklifi ilə çıxış etməlidir.

2. Yerevan Respublikasının ərazisi Türkiyə hesabına artırılmalıdır. (dənizə çıxış nəzarətdə tutulmaqla)

3. Bu ərazilərə Suriyaya və Türkiyəyə verilmiş Kilikiya əlavə olunmuşdur. (3 səh 361)

Göründüyü kimi dənizdən dənizə (Aralıq dənizindən Qara dəniz, Xəzər dənizi daxil olmaqla) “Böyük Ermənistan” dövlətini yaratmaq ideyası ermənilərə razılıq vermirdi.

Bu memorandum Avropa dövlət başçılarının marağına səbəb olmuş və onlar bir neçə dəfə Türkiyəyə ermənilərə torpaq vermək təklifini irəli sürmüşdülər.

Lakin Türkiyənin nümayəndəsi İsmət paşa konfransda çıxış edərək, ermənilərin yazdıqları bu məlumatın yalan olduğunu sübut etmişdi. Ermənilərin məhvində “ermənilərin özge torpaqlarının hesabına “öz dövlətlərinin yaratmaq ideyasını” əldə silah edib, onları müharibəyə sövq edən qərb dövlətinin özləri günahkardır. Türkiyənin nümayəndəsi Riza Nurinin çıxışı böyük səs-küyə səbəb olmuş və bir çox qəzetlərdə dərc edilmişdi. (3 səh 365)

Bundan sonra Lozanna konfransda “erməni məsələsi” artıq müzakirə edilməmişdi.

1923-cü il iyulun 24-də Antanta dövləti ilə Türkiyə arasında Lozanna konfransında sülh müqaviləsi bağlandı. (2 səh 79). Türkiyədə müttəfiqlərin işğal rejimini ləğv etdi.

1. Mudros və Sevr müqavilələri ləğv edildi.

2. Beynəlxalq aləmdə yeni Türkiyənin müstəqilliyi və sərhədləri tanındı.

Bu müqavilələrin böyük əhəmiyyəti var idi. Çünki türk milli dövlətlər özünü beynəlxalq aləmdə hüquqi cəhətdən təsdiq etməyə nail oldu. 1923-cü il oktyabrın 29-da TBMM Türkiyəni respublika elan etdi.

XX əsrin 20-ci illərində elan edilmiş Türkiyə Cümhuriyyəti XXI əsrin əvvəllərində regional və global gücə çevrilmişdir.

2008-ci ildən başlayaraq Türkiyə öz xarici siyasətində “strateji dərinlik” doktrinasını əsas götürməyə başladı. Türkiyə hökuməti öz dövləti üçün regionda yarana biləcək risklərə, təhdidlərə və terrorçu hərəkatlərə müxtəlif üsullarla müdaxilə etməyə başladı. 2020-ci ildən Türkiyə öz xarici siyasətində “dünya beşdən böyükdür” prinsipi ilə fəaliyyət göstərməyə başladı. Bu fəaliyyət özünü II Qarabağ müharibəsində göstərdi. II Qarabağ müharibəsi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmiş torpaqlarını azad edən Azərbaycan Respublikasının qələbəsi ilə başa çatmışdır. Türkiyə hərbi əməliyyatların ilk günündən Azərbaycanı ədalətli mübarizəsində dəstəkləmiş ona siyasi və diplomatik dəstək göstərmişdir. Müharibədən sonra 2021-ci ilin iyununda imzalanmış Şuşa bəyannaməsi ilə Türkiyə Azərbaycanın təhlükəsizliyinə təminat verdi.

Ədəbiyyat

1. А.Ф.Мюллер Краткая история Турции. Москва., 1948 (1 стр. 174)
2. S.M.Seyidova Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri (1920-1930-cu illər).
3. Г.Кудурак Армянское досье. Баку., 1993 стр. 361-365.
4. R. Şahin Tarix boyunca türk idarələrinin erməni politikaları İstanbul 1988
5. Süleyman Koçbaş Erməni məsələsi nədir, nə deyildir. Kayseri 1985.
6. WWW.virtuallkarabakh.az

NATIONAL LIBERATION STRUGGLE IN TÜRKİYE CONGRESS OF LAUSANNE

***Mustafayev Zeynab Arif
Summary***

After the First World War, the territory of Turkey was divided by the victorious states.

In such a difficult situation, Mustafa Kemal Pasha took over the defense of the country and led the Turkish people's struggle for freedom from 1919 to 1923.

According to the agreement signed between the Entente and Turkey at the Lozanna Conference in July 1923, Turkey was recognized internationally.

НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНАЯ БОРЬБА В ТУРЦИИ КОНГРЕСС ЛОЗАННЫ

***Мустафайев Зейнаб Ариф кызы
Резюме***

После Первой мировой войны территория Турции была разделена государствами-победителями.

В такой сложной ситуации Мустафа Кемаль-паша взял на себя защиту страны и руководил борьбой турецкого народа за свободу с 1919 по 1923 год.

Согласно соглашению, подписанному между Антантой и Турцией на Лозаннской конференции в июле 1923 года, Турция получила международное признание.

Rəyçi: dosent A. Veyisov

BDU-nun Qazax filialının tarix kafedrasının 24 may 2022-ci il tarixli iclasın 15 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 31 may 2022-ci il